

DEZVOLTAREA DURABILĂ PRIN ASIGURAREA SECURITĂȚII ECOLOGICE

Pavel ZAMFIR,

doctor în drept, conferențiar universitar

În ultima perioadă de timp tot mai frecvent se afirmă, inclusiv în mass-media, că criza ecologică pune în pericol perspectiva dezvoltării durabile a civilizației și existența acesteia în principiu. Începutul secolului XXI este marcat prin înrăutățirea situației ecologice pe plan global și național. Ofensiva civilizației umane asupra mediului natural a rezultat cu intensificarea efectelor de seră și a ploilor acide, minimalizarea stratului de ozon, poluarea hidrosferei și a solului, nimicirea pădurilor, dispariția speciilor.

Cauza acestei ofensive reprezintă, în primul rând, „explozia” demografică – majorarea bruscă a numărului populației, apariția noilor necesități și extinderea celor existente. Un rol nu mai puțin important joacă caracterul consumatoriu al civilizației: convingerea totală că natura este bogată, nelimitată și variată prin resursele sale, iar sarcina ei constă în asigurarea satisfacerii necesităților societății; consumul necontrolat de resurse naturale însoțit de poluarea mediului, în special de către țările economic dezvoltate.

Omul a devenit capabil să transforme, uneori radical, mediul său natural și să creeze pentru sine un mediu artificial civilizat cu toate avantajele și, eventual, dezavantajele acestei transformări. Dar omul a devenit și un mare poluator.¹

Încă cu mult înaintea, comunitatea umană s-a arătat îngrijorată de procesele negative care s-au manifestat și dezvoltat în mediul natural. Astfel, în anul 1972, Conferința ONU asupra mediului de la Stockholm (Suedia), a structurat, în cele 26 de principii și 109 recomandări statelor-participante, direcția principală de dezvoltare a umanității – dezvoltarea durabilă.

Ulterior, în anul 1982, Adunarea Generală a ONU și-a exprimat îngrijorarea de faptul că omul, prin acțiunile sale și prin consecințele acestora, poate modifica natura și epuiza resursele ei naturale. Totodată, degradarea sistemelor naturale cauzată de consumul abuziv și de folosirea necorespunzătoare a resurselor naturale, precum și de eșecul stabilirii unei ordini economice adecvate pentru popoare și state, duce la prăbușirea cadrului economic, social și politic al civilizației.²

Succesul celei de-a II-a Conferințe a ONU pentru mediu și dezvoltare (Rio-de-Janeiro, Brazilia, iunie 1992), a fost recunoașterea faptului că problemele mediului înconjurător și dezvoltarea nu pot fi privite și tratate izolat. În special, a fost demonstrată legătura organică între problemele sărăciei, gradul scăzut de dezvoltare și problemele ecologice: poluarea mediului, epuizarea resurselor naturale, degradarea ecosistemelor etc.

În unul dintre documentele adoptate în cadrul Conferinței de la Rio-de-Janeiro – Declarația pentru mediu și dezvoltare – problemele globale de mediu au fost tratate sub două aspecte:

a) nivelul de consum al resurselor biosferei, care condiționează starea ecologică favorabilă (actualmente – nefavorabilă) a planetei a avansat brusc. Însă, nici până în prezent nu s-a stabilit cu certitudine gradul admisibil de influență asupra biosferei, a cărui depășire ar putea periclita viața pe Terra;

b) corelația dintre nivelul de consum al resurselor biosferei și creșterea numărului populației este dezechilibrată. Resursele limitate și degradate ale biosferei nu pot satisface necesitățile populației planetei, al cărei număr se află în permanentă creștere.

Actualmente, degradarea continuă a sistemelor naturale, ruperea unor verigi ale echilibrului ecologic provoacă destabilizarea biosferei, afectează integritatea acesteia și capacitatea de menținere a calității mediului, necesară pentru viață. În plus, dezvoltarea durabilă cu cele trei componente ale sale – protecția mediului, dezvoltarea economică și cea socială – este pe cale de a deveni irealizabilă.

În opinia noastră, factorii principali care contribuie la degradarea mediului natural sunt:

- majorarea gradului și intensificarea ritmurilor de consum al resurselor naturale însoțite de reducerea esențială a rezervelor acestora;
- creșterea numărului populației planetei în condițiile micșorării teritoriilor cu condiții favorabile pentru supraviețuirea oamenilor;
- degradarea componentelor de bază ale biosferei, inclusiv dispariția diversității biologice și compro-

miterea capacității de autoreglare a naturii, având ca efect potențial imposibilitatea existenței în continuare a civilizației umane;

- schimbările climatice și epuizarea stratului de ozon al Pământului;

- creșterea prejudiciului ecologic în rezultatul calamităților naturale și catastrofelor tehnogene;

- nivelul insuficient de coordonare a acțiunilor comunității internaționale în soluționarea problemelor ecologice în condițiile globalizării, necesar pentru trecerea la dezvoltarea durabilă;

- existența conflictelor militare și a actelor de terorism.

Pentru Republica Moldova sunt specifici și alți factori care provoacă degradarea mediului natural. Dintre aceștia vom enunța:

- predominarea sectoarelor consumatoare de resurse în structura economiei, fapt care provoacă epuizarea rapidă a resurselor naturale;

- eficacitatea scăzută a mecanismelor de utilizare a resurselor naturale și de protecție a mediului;

- ineficiența funcțiilor de management și, în special, a funcțiilor de control de stat al respectării legislației de mediu;

- cota înaltă a economiei tenebre în sectorul de exploatare și de consum a resurselor;

- nivelul tehnologic și organizațional scăzut al economiei, gradul avansat de uzură a mijloacelor fixe;

- consecințele crizei economice și nivelul căzut de trai al populației;

- nivelul scăzut de conștiință și educație ecologică a populației țării.

Factorii enunțați care subminează ecosistemele afectează, indubitabil, și securitatea ecologică globală, regională și națională. Fără a da detalii referitoare la definirea noțiunii de securitate ecologică³ și sediul materiei, constatăm că, în general, se atestă 3 categorii de pericole care afectează securitatea:

a) pericolul militar, manifestat prin potențialul război nuclear global, răspândirea armelor de nimicire în masă, transportul internațional de arme, războaiele, conflictele armate locale;

b) pericolul economic și social – sărăcia în masă, care provoacă foametea, colapsuri economice, destabilizarea transferului de capital, creșterea numărului populației și urbanizarea, migrarea internațională în masă, manipulările cu genii, epidemiile, pandemiile și al.;

c) pericolul ecologic – schimbarea componenței atmosferei, poluarea apelor dulci, a mărilor și oceanelor, micșorarea suprafețelor împădurite și deșertificarea, eroziunea solului și pierderea fertilității acestuia, evacuarea agenților poluatori periculoși, producerea, transportarea și utilizarea substanțelor și materialelor chimice și toxice periculoase, transmiterea tehnologiilor periculoase și exportul deșeurilor periculoase în țările slab dezvoltate (agresiunea ecologică) etc.

Din acest punct de vedere, securitatea ecologică urmează a fi tratată ca acțiune de prevenire a pericolului existent de înrăutățire a parametrilor ecologici ai mediului de existență a omului și a biosferei în general, care amenință starea atmosferei, hidrosferei, litosferei, a spațiului cosmic, regnului animal și vegetal în rezultatul activității antropogene.

Securitatea ecologică poate fi asigurată printr-un complex de măsuri politice, juridice, economice, tehnologice, sociale etc., care garantează starea de protecție a mediului și a intereselor vitale ale omului. Garantarea siguranței persoanei, societății și mediului împotriva amenințărilor provocate de activitatea antropogenă, situațiile excepționale cu caracter natural și tehnogen devine o prioritate a politicilor fiecărui stat și a comunității internaționale.

Securitatea ecologică este realizată la nivel global, regional și local.

Nivelul global presupune pronosticarea și supravegherea proceselor care au loc în biosferă și în componentele acesteia.

Scopul controlului global constă în păstrarea și restabilirea mecanismului firesc de reproducere a componentelor mediului natural, iar dirijarea (coordonarea) acțiunilor reprezintă prerogativa ONU, UNESCO, UNEP.

Asigurarea securității ecologice globale este realizată prin diverse metode:

1) elaborarea și adoptarea programelor ecologice, a actelor internaționale privind protecția mediului. Sporirea nivelului de eficiență a acordurilor, tratatelor, programelor și instituțiilor existente, extinderea colaborării internaționale;

2) studierea celor mai relevante manifestări ale riscurilor care pot influența supraviețuirea comunității umane, inclusiv aspectele ecologice, economice, demografice, politice, umanitare, militare, sociale. Stabilirea nivelurilor minimal admisibile ale riscurilor,

a căror depășire va provoca pericolul global pentru viață oamenilor și civilizației în general;

3) elaborarea abordărilor necesare pentru identificarea și evaluarea pericolului pentru fiecare categorie de riscuri, precum și interacțiunea dintre ele;

4) asigurarea accesului la rezultatele investigațiilor și la recomandările ONU, ale altor organizații pentru guverne, societatea civilă.

Nivelul regional include zone geografice sau economice extinse, uneori teritoriul mai multor state. Controlul și dirijarea activităților de asigurare a securității ecologice este realizat la nivel de state sau cel interstatal (Comunitatea europeană, CSI, Comunitatea țărilor africane etc.).

La acest nivel asigurarea securității ecologice include:

1) ecologizarea economiei;

2) elaborarea și implementarea tehnologiilor prietenoase mediului;

3) menținerea ritmurilor de dezvoltare economică care nu afectează capacitatea de reproducere a naturii, calitatea mediului și contribuie la utilizarea rațională a resurselor naturale.

În procesul de asigurare a securității ecologice la nivel local sunt incluse unități administrativ-teritoriale, agenți economici utilizatori de resurse naturale și poluatori, cu atragerea serviciilor responsabile de starea mediului, situația sanitaro-epilemiologică etc.

Indiferent de nivelul de asigurare a securității ecologice, obiect al activității de gestionare este mediul înconjurător, ca complex de ecosisteme naturale și socionaturale. Anume din aceste considerente în schema de asigurare a securității ecologice la orice nivel urmează a fi inclusă analiza stării economiei, finanțelor, altor resurse, sferei sociale, aspectelor juridico-administrative, instruire și cultură.

În final constatăm că dezvoltarea durabilă a societății, nivelul înalt de viață, precum și securitatea națională și globală pot fi asigurate numai cu condiția păstrării (conservării) sistemelor naturale și menținerii calității mediului. Pentru aceasta este necesar de a crea și promova consecutiv o politică unică globală în domeniul protecției mediului, menținerii echilibrului ecologic, asigurării folosirii raționale a tuturor resurselor naturale și acest obiectiv urmează să devină o prioritate în activitatea statelor și a societății umane.

Note:

¹ *A se vedea:* E.Lupan. *Tratat de dreptul protecției mediului*. – București: C.H. Beck, 2009, p.9.

² Carta Mondială pentru natură. Adoptată la Adunarea Generală a ONU. New-York, 28 octombrie 1982. // *Tratate internaționale*. Vol.VII, p.60.

³ Pentru unele detalii *a se vedea:* Pavel Zamfir. *Rolul și atribuțiile statului în asigurarea securității ecologice* // *Analele Științifice ale USM*, 2008.